

20. **EXAMEN** *Gr. 15. num. 17.*
PHILOSOPHICO - THEOLOGICUM

Dissertationis Cujusdam *1713, 5°*
Hallensis

DE

CONCUBINATU, *15.*

PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO

DN. JOH. WOLFGANGO JÄGERO,

SS. Theol. Doctore & Professore Primario, Ducis Wür-
tembergici Consiliario Gravissimo, Universitatis Tubingensis

Cancellario & Ecclesie Præposito
Dignissimo &c.

Defensum ab Auctore

7-11-17
M. JOANNE ANDREA GRAMMLICHIO, *12*
Stuttgartard.

TUBINGÆ,

Literis JOH. CUNRADI REISI,

Anno M D CC XIII.

692.

EXAMEN
MATHEMATICIS THEOLOGICUM
Dilectissimi Cyprianus
Hallerus
DE
CONCUBINATU

PRÆFATIO
VIRI MAGNIFICI
DOMINI JOHANNIS WOLFGANGI LÄSBERGII
Theol. Doctoris, Rectoris
Academici, Cantuariensis, Cantuariensis
Cancellarius & Publicus Professor
Theologiae &c.
Dilectissimi et laborati

15
A. JOHANNIS ANDREAE GRAMMELCHNI
Saugard.

TUBINGÆ
Ludwig Joh. Conradt Reiss
Anno MDCCLXIII

§. I.

Fregium est illud Illustris *Thomasii*, asserentis, intentionem fuisse sibi in Institutionibus suis, sine respectu personarum in nudam veritatem inquirere, & cum *sententiis*, non cum *hominibus* pugnare; conf. *Diss. Proem. Instit. Jurisprud. Div. §. XXII. pag. 19.* Quemadmodum enim in *veritatis studio* nihil magis impedimento esse potest, quam *prejudicia*: ita præsertim magnorum virorum *auctoritas* superstitiosius suspecta multos jam retinuit, quod minus in *sententiarum veritates* penetrare, easque potuerint assequi. E contrario autem, comprobante id experientia, is felix in invenienda veritate semper fuit, qui, *clausis quasi oculis corporis*, mentis aciem non nisi ad contemplationem seriam nudæ veritatis direxit, & ita cum *sententiis* pugnam ingressus est, non cum *hominibus*; perinde fere, ac apud *Athenienses* olim in foro litium cognitio ventilatioque solebat institui. Atque uti hæc laudabilis intentio fuit *Thomasii*, ipso edicente, in Institutionibus de divina Jurisprudencia: sic eadem & mea erit in hac Disputatione de Moralitate Concubinitus. In ea nimirum *sine respectu personarum*, concubinitum de Jure licitum esse asserentium, in *nudam veritatem* Moralitatis ejusdem inquirere animus est, eoque cum *sententia* pugnare, non cum *hominibus*, quos pro eo, ac par est, veneror atque æstimo. Id quod dum facturus sum, eo minus me culpatum aut exagitatum iri confido, quo magis id, quod ipse facit, in aliis quoque adprobat, *magni vir nominis, Thomasii*, gaudens quippe de hoc seculo, cum plerique jam cupidi sint *magis id* examinandi, *quid* dicatur, quam *quis* dicat, quæ verba illius sunt in *Fundam. Jur. Nat. & Gent. cap. Proem. §. IV. pag. 4.*

§. II.

Ante verò, quam ipsam tractationem nostram de *Moralitate Concubinitus* auspicemur, Concubinitus paulo diligentius distingui debet, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputetur. Observamus autem *Concubinitum* quendam *verum ac ratum* esse *conjugium*, quod maritali affectione, sobolis procreandæ causa, in perpetuum, cum una contrahitur, et si *effectibus* quibusdem *juris civilis*

A

civilis

civilis propriis privatur, aut etiam effectus quosdam naturales impedimento legis civilis amittat; conf. Grotius de Jur. Bel. ac Pac. Lib. II. cap. V. §. XV. n. 1. 2. & ad eum Zieglerus in Animadvers. in Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 282. At vero alius est Concubinatus, qui supra matrimonii, incontinentiæ causa, contrahitur pacto mutæ fidei, sed eo dissolubili, & sine affectu maritali, eo sine, ut quis interim cum aliqua in honestis fœmina concumbere, & libidinem explere queat; conf. Baclerus in Hug. Gro. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 172. & Virararius in instit. Jur. Nat. & Gent. cap. V. Quest. XXII. pag. 129. Denique recentior quidam Scriptor per Concubinatum intelligit conjunctionem quandam domesticam arctiorem, eamque pro lubitu dissolubilem, sine affectu maritali, cum fœmina, ejusmodi præsertim, quæ justa uxor esse poterat, ad evitacionem fornicationis, non exclusâ tamen omni intentione procreandæ sobolis vid. Disp. Christ. Thomasi de Concubinatu §. III. pag. 6. §. IIX. pag. 19. lit. b. §. IX. pag. 20. & alibi passim coll. cum Dissert. Theol. Breithaupti de Concub. prohibito §. II. pag. 3. & seqq. Atque hi fere significatus sunt Concubinatus, sollicite distinguendi, ne inde oriatur in disputando quædam confusio. Ad Tertium autem & ultimum quod attinet, de eo in præfens nos sumus solliciti, ut ejus Moralitatem scrutemur.

§. III.

Scrutaturi itaque Moralitatem Concubinatus, in tertia significatione accepti, ad principia tum sanæ rationis, tum Sacræ Scripturæ, tanquam ad lapides Lydios, exigemus præcipuas ejus essentiellesque qualitates, easque ejusmodi esse demonstrabimus, quæ inritum ferece malam Moralitatem importent, ut inde ad oculum cuius pateat, talem Concubinatum in se & sua natura juri divino adversari, eoque malum esse, nec unquam fuisse in foro divino licitum, sed inde à primis humani generis initiis ad hæc usque tempora semper prohibitum. Eandem fere instituti sui rationem habuit vir eruditionis non minus quam pietatis gloria ubique celeberrimus, Breithaupt, in elegantissima Dissertatione de Concubinatu à Christo & Apostolis prohibito, uti id videre est §. III. pag. 4. & §. V. pag. 8. Perinde ac malam Moralitatem Concubinatus ex præcipuis ejusdem qualitatibus ex Jctorum quoque ordine doctissimus Zieglerus edisserit, qui, in eo, inquit, quod Concubinatus à maritali longius absit affectu, nec

perpetuum vitæ consortium quærat, non poterit *verum legitimum* que esse aut dici matrimonium; vid. *Animadvers. Ziegleri in Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 202.*

§. IV.

Quodsi jam *primum* ad principia *sane rationis*, sive quod idem est, ad *legis naturalis dictamina* examinamus hanc Concubinatam, multipliciter profectu dispalescet *mala illius Moralitas*, ut frustra dixerit Auctor *Dissert. de Concubin. jure naturali* Concubinatam unius cum una *licitum* esse atque *indifferentem*, conf. ad §. XVII. *lit. d. pag. 34.* Nam Lex naturæ non permittit, sed gravissime potius *prohibet* omnem eam conjunctionem matris cum foemina, quæ non instituta est ad *regulas legitimi matrimonii*, quod quippe unum ad propagationem generis humani ita ordinatum est à Deo, ut *preter illud* alia quæpiam societas nuptialis admitti *sine vitio* non possit, prout id ipsum edisserit præter alios quoque celeberrimus *Thomasius* in *Instit. Jprud. Div. Lib. III. cap. II. §. 82. pag. m. 453.* Si quis jam, *hoc presupposito*, in requisita matrimonii cujusdam legitimi ex dictamine legis naturalis inquisiverit, is profecto mecum deprehendet, Concubinatum, de quo in præfens, adeo cum iis non convenire, ut eisdem potius in *singulis suis qualitatibus* è diametro sit oppositus. Legitimum enim matrimonium, ad *regulas legis naturalis initium*, oportet ut sit *perpetuum*, conjunctum cum *affectione maritali*, & intendens *primario* procreationem sobolis, veluti id nos docet *Zieglerus* ad *Grot. L. II. c. V. §. XV. pag. 292.* & *Huberus* in *Jure Civit. L. II. Sect. I. c. III. §. 3. seqq.* Concubinatus autem, quemadmodum Auctor *Dissert.* eum describit, non est perpetua quædam uxoris cum marito cohabitatio, sed ea *facile*, imo, pro *lubitu dissolubilis*, conf. §. III. *pag. 6. §. VII. pag. 18. 19.* non sibi conjunctam habet *adfectionem maritalem*, sed eam penitus excludit, vid. §. IX. *pag. 20.* non *primario* intendit procreationem sobolis, sed saltem evitacionem *scortationis*, sub qua latet *libidinis* expletio, non tamen impediens prolis generationem, vid. §. XXVI. *lit. a. pag. 51. coll. §. III. pag. 6. §. X. pag. 21. coll. Thomasi Instit. Jprud. Div. LL. cc. §. 168. seqq. pag. 470.* Annon itaque verum id est, quod dixi, è diametro sibi invicem opponi Concubinatum *ejusmodi*, & *legitimum* ex dictamine legis naturalis *matrimonium*?

A 2

Quod

Quod cum ita sit, dispalescit inde, quod ab initio monui, malum esse hunc *Concubinatum*, legique naturali plane adversari, eoque *prohibitum* esse, cum *non legitimum* matrimonium sit, nisi individua viri ac mulieris conjunctio. At vero dixerit fortasse quispiam, frustra id hactenus à nobis sumi pro certo atque *indubitato*, quasi vero hæc *requisita* essent matrimonii vi legis naturalis, ut illud sit *perpetuum*, ut habeat semper sibi conjunctum *affectum* maritalem, ut *primario* intendat *procreationem* sobolis. Ita utique excipere videtur *Auctor* Dissert. de Concubin. ad §. III. pag. 7. idque ex *principiis* Excellentissimi DNI, Præsidis suis, qui in *Institutionibus* statuit ad *essentiam* matrimonii, secundum *legem naturæ*, non requiri *maxime*, ut illud sit *perpetuum*; conf. Lib. III. cap. II. §. 102 seqq. pag. 456. quæ etiam repetit in *Fundam. J. N. & G. Lib. III. cap. II. §. 17. p. 177.* Unde & DNS, *Thomasius* existimat in *Concubinatu vitium* ex *rationis* dictamine demonstrari non posse, vid. *Jpr. Div. L. III. c. II. §. 169.* Quapropter ut *assertioni* nostræ eo magis sua constet *firmitas*, id jam nunc agemus, ut *rationibus firmis* atque *validis* evincamus, vi *legis naturalis* omne legitimum matrimonium oportere esse *perpetuum*, conjunctum cum *adfectione maritali* & intendens *primario* sobolis *procreationem*.

S. V.

Quod omne matrimonium secundum *legis naturalis* dictamina esse debeat *primo* perpetuum, probatu est facile ex multis *rationibus*, quarum *potissima* ex *sine* matrimonii nobis desumi posse videtur. Si enim *finis* cujusque societatis *particulares ipsi isti societati* suam *formam* dant atque *essentiam*, consequitur inde, quod *ad societatis conjugalis* *essentiam* non tantum requiratur qualiscunque ad tempus cum vitæ consuetudine conjunctio, cum *finis* matrimonii *non solum* sit *procreatio* sobolis, uti *Auctor* Dissert. de Concubin. ad §. 3. lit. b. pag. 7. tradit, *sed & educatio*, & *utraq*ue quidem *honestæ & decoræ*, secundum placita Excellentiss. Præsidis in *Fundam. J. N. & G. Lib. III. cap. II. §. 17. pag. 177.* ad quem *finem* obinendum non nisi *matrimonium perpetuum* & ad dies vitæ *initum*, suffecerit. Qui enim, *quæso*, ab eo erit *honestæ* *procreatio* sobolis, qui *per divorriorum licentiam* modo hanc modo illam in *torum* adsciscit, & *pro libitu* suo *iterum* inde *ejecit*, ut ita *pluribus* promiscue ductis *uxoribus* *corpus suum*

suum prostituat, perinde ac id cernere licet in brutis animantibus, quid? quod ipsa procreatio sobolis hoc modo impeditur, quod saltem in iis videre est, qui ante initum legitimum matrimonium cum pluribus rem habuere. Unde & Minos divortia permisisse legitur, ne multitudine liberorum laboraret respublica, teste Aristotele II. Polit. cap. VIII. ut adeo quis frustra tali Concubinatui, tanquam matrimonio dissolubili, finem assignet procreationem sobolis conf. Herrius in Elem. Jpr. Civil. Part. II. Sect. II. §. XI. Et qui porro etiam decor a sobolis educatio expectari poterit, cum post natam prolem dimittitur mater, & saepenumero deinde pro ista licentia alia atque alia superinducitur noverca, cui proles educanda committatur? Unde & Velthemius matrimonium quodcunque ex sua natura indissolubile esse probat ex eo, quia ordinetur ad finem, qui requirat indissolubilitatem, nimirum ad prolis educationem, quæ tota vita durare debeat? conf. Introduct. ad Grot. II. cap. V. Quest. III. pag. 780. Agnovit id certe ipse Thomasius, qui in Fundam. J. N. & G. matrimonium, inquit, ad dies vitæ maxime aptum est ad promovendam decorem & honestam educationem sobolis? Lib. III. cap. II. §. 17. pag. 177. Unde uti Auctor Dissert. de Concubin. ipsa DNI. Praesidis sui placita de hac re in Fundamentis sibi adversari non male animadvertit, ad §. III. lit. b. p. 7. ita ne quicquam inde sese extricare potest distinctivuncula ista inter magis & minus decorum ac honestum, cum recte ex Osiandro ad Grotium dicat Becmannus: Si qua re abstinere honestius esse dicat ipsa ratio, ipso jure naturæ innotescit illud habere aliquam obliquitatem, id est, malam quandam moralitatem; conf. Becmannus ad Grot. Lib. I. cap. II. §. VI. in med. pag. 123. Id quod itidem respondendum esse puto ad discursum laudatissimi DNI. Thomasi de forma conjugii secundum jus naturæ perfectiori & minus perfecta; In Instit. Jprud. Div. Lib. III. cap. II. §. 121. 122. Quæ cum ita sint, per se jam concidit omnis discursus iste Domini Auctoris Dissert. de Concubin. ad §. III. lit. b. pag. 7. quo ex sine societatis conjugalis defendere conatur definitionem matrimonii Grotianam, quam tamen ne ipse quidem Thomasius pro sua perspicacia ab omni errore immunem esse existimat, in notis ad Hub. Lib. II. de Jur. Civ. Sect. I. cap. III. §. 3. not. 9. Præter alios enim defectus, quos ordine recenset summe Reverendus Vir, Hochstetters in Colleg. Pufend. Exerc. IX. §. VIII. lit.

a. pag. 393. hunc quoque insignem habet, quod de perpetuitate matrimonii nullam plane mentionem injicit, eoque permittit, ut illud saltem ad tempus contrahatur. Hinc & Huberus, nescio, inquit, quid sibi velit d. *ueryas*, hoc commento definitionis; nisi concubinatum, polygamiam, & divortium ejus complexu protegere & velamento juris, saltem naturalis, inducere tentet; de *Jur. Civ. Lib. II. Sect. I. cap. II. §. 2. pag. 378.* Atque his verbis insimul quoque Domini Auctoris Dissert. de Concubin. hanc definitionem Grotianam adprobantis & defendentis intentionem edisserit Huberus.

§. VI.

Accedit huic rationi ex sine societatis conjugalibus desumpta pro indissolubilitate matrimonii porro & haec: Quemadmodum Lex naturae conservationem familiarum civitatumque in suo decore atque incolumitate praecipit, ita quicquid huic adversatur, illud necesse habet interdiceret, ut pro licito haberi nequiquam possit: Ecquid autem erit, quod & familias & civitatum decorem publicum tantum non penitus evertit, si hoc non est, sc. divortia pro lubitu frequentandi licentia, quam Concubinatus, de quo in praesens, largissime concedit? Testatur id ipsum magnus in primis vir, Pufendorfius, qui, per ejusmodi divortiorum licentiam, inquit, non possunt non & familiae & publicus civitatum decor gravissime convelli de *J. N. & G. Lib. VI. c. I. §. XX.* quod ne ipse quidem Thomafius negare sustinet, qui effugium hic potius quarit in eo, quod legis civilis sit interesse civitatum procurare, in *Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. II. §. 128. 129.* Ratio nostrae assertionis in promptu est illi, qui secum perpenderit, quicumque aliam ex alia ducat uxorem, repudiatis prioribus, eum multis implicari affinitatibus; his enim contractis familiae dilatatae nimis ad vulgum quoque; ignobilem tandem deveniunt; quo facto non tantum suum amittunt decus, sed & necesse tandem habent id incitas recidere, quia opes, quantumvis magnae, si plures in partes dividantur, concisae fiunt atque exiguae: Cum autem familiae ita distractae per frequentata divortia prostrantur, ecquis, putas, civitatum decor ac robur amplius supererit? Quicquid enim ornamentis, decoris atque firmamenti habent civitates, id omne profecto muruo quasi accipiunt ab illustrioribus familiis, quibus respublica aliqua ita compacta est atque composita, ut in tamquam suis fulcris innitatur. Quapropter prudenter omnino

Ro.

Romulus novam civitatem legibus conditurus instituebat, ut matrimonium esset insolubile, quod omnibus civitatibus commendat Dionysius Halicarnass. Lib. II. A quo instituto sui Romuli quamprimum abierte Romani, frequentantes divortia levibus vel nullis de causis, tam primum eorum & familia & civitas maximam partem roboris atque decoris sui amisit, uti id annotat Pufendorf. de J. N. & G. L. VI. §. XX. cap. I. At vero excipit celeberrimus Thomasius, committi à nobis in hoc discursu μετὰ θεσπυεῖς ἄλλο γένος; Leges enim civiles disponere de interesse civitatis & decore familiarum, eoque illud non miscendum esse cum sine societatis nuptialis; vid. Christ. Thomasi Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. II. §. 129. Respondeo nihil hæc à nobis misceri, sed id tantum dici, quod Lex naturæ etiam sollicita sit de decore & incolumitate familiarum civitatumque, secundum illud generale principium Juris naturalis, de conservanda socialitate, ipsi Thomasio adprobatum. Neque enim Lex natura existimanda est nihil disponere de statu civili, quem quippe honestum, justum & decorum esse jubet, ex eo saltem dictamine, quod omnem in universum statum regulas justis, honestis ac decori observare vult. Quæ cum ita sint, non sane miscetur interesse civitatis cum sine societatis nuptialis, sed inde hoc argumentum ducitur, quod, eo ipso, quia Lex naturæ familias civitatesque in suo decore ac robore conservatas velit, ita attemperari debeat societas matrimonialis, ne id ipsum per eam destruat potius quam promoveatur, cum ista ordinata sit ad conservandam civitatem, cujus quippe illa est quoddam veluti seminarium.

§. VII.

Denique si exegeris ad principium J. N. de non ledendis aliis licentiam pro lubitu dimittendi uxorem, annon fateri necesse habes, magnam per hanc virorem licentiam fieri injuriam? Fit utique magna injuria universo sexui sceminino, qui habetur pro tam vili, ut perinde ac res in commercium venientes abalienari possit pro lubitu possessoris ac Domini; qualis olim misera servorum apud Romanos, & barbaras gentes erat conditio; eo autem melior, quam hac in parte sexus sceminini, qui quippe gratis ac sine pretio dimittitur. Fit insuper magna quoque injuria singulis uxoribus à viris suis ita pro lubitu dimissis. Præterquam enim quod insignis contumelia sit è matrimonio dimitti, & homines inde has illasve dimissionis causas, sat sæpe odio

fas

fas & noxias facile suspicentur conf. Pufendorfius in J. N. & G. Lib. VI. cap. I. §. XX. Certe plurimum nocet tæminis dimissio, cum ejusmodi dimissam non ita facile iterum ducunt alii ex preconcepta illa opinione, qua apud plerasq; omnes gentes tanto honore atque æstimo virginitas colitur, ut fœmina, de cujus nuptiis actum est, etiamsi corpore sit integro, pro corrupta habeatur; verba sunt Procopii Histor. Gotb. L. IV. quibus fere consona sunt illa Taciti; mulier quæ multis nupsit, non multis placet; conf. Pufendorf, L. VI. de J. N. & G. cap. I. §. XX. pag. 829. col. 2. At videor mihi audire excipientem aliquem, volenti non fieri injuriam; uxores ea conditione recipi in torum, ut post tempus inde iterum emittantur; quam conditionem si acceptent fœmine, habere eas, quod sibi impudent. Enimverò injuria erat, hanc virum posuisse conditionem, eamque quod acceptavit fœmina, id necesse habuit facere ex communi hac introducta consuetudine, quæ, uti dixi, magna cum injuria in sexum sequiorem conjuncta est, eoque jure naturæ merito habetur mala, pessima.

§. VIII.

Cæterum si liceret nobis esse prolixioribus, pro indissolubilitate matrimonii vi legis naturalis plurima gravissimorum virorum testimonia possemus cum eorum rationibus adducere. Sic judicissimus Pufendorfius utur in de J. N. & G. judicium suum suspendat, illud tñ. pro nobis edisserit in de off. Hom. & Civ. Lib. II. cap. II. §. VI. natura, inquit, tam arctæ conjunctionis ostendit matrimonium esse perpetuum. Moderatissimus Jctus, Hertius, in notis ad majus opus Pufendorfit, si cæteræ, inquit, amicitia sine gravi culpa dissui non possunt, tanto minus illa, quæ tot pignorum vinculo continetur, unde pendet honestæ propagatio tume ducatio nobilissimi animæantis; ad L. VI. Pufend. des. N. & G. c. I. §. XX. lit. a. pag. 829. quæ aliis quoque rationibus confirmat in Elem. Jprud. Civ. P. II. S. II. §. XI. pag. 36. Doctissimus vir, Huberus, arctissima, ait, illa conjunctio per quam duo in unum coaluerunt, ita comparata est, ut non recipiat separationem, neque retrahari possit; Jur. Civ. L. II. Sect. I. c. IV. §. 20. celeberrimus Tuius dicit ad Pufend. levitas illa divortiorum naturæ hominum sociali haud convenit; ad L. II. c. II. §. 6. nor. 2. p. 507. Maxime etiam huc pertinere videtur testimonium Job. Schilteri, qui, divortio, inquit, mutuo quidem consensu & privata auctoritate

storitate etiam sine causa jure Romano fieri licuit; *Novell. 22, 4 seqq.*
 Sed quum istud *Juri naturæ & gentium* non sit consentaneum, v. *Pla-*
zon. L. XI. de LL. Pufendorf. L. VI. de J. N. & G. c. I. 20. seqq. cor-
 rexerit istud *Justinianus*, & certas causas constituens prohibuit, mu-
 tuo consensu sine causâ cognitione nuptias solvi; v. *Novell. 117. 8. & 9.*
 & *Novell. 134. 11.* conf. *Schiltveri Instit. Justin. L. I. Tit. X. de Nuptiâ*
§. XX. pag. 58. Hisce] Cris calculum quoque suum adjicit *Morali-*
sta & Theologus longe lateque famigeratissimus, *Hochstetterus*, hunc
 in modum ratiocinans: vetat *seindi* conjugia *Lex naturæ*, quod *di-*
vertia & sinem matrimonii pessumdant, & humanæ decorum socie-
 tatis turbent; in *Coll. celeb. Pufend. Exercit. IX. §. XV. lit. e.* E-
 quidem non ignoro viros ibidem gravissimos in *contraria* esse senten-
 tia, ut existiment, si *merum* jus naturæ spectetur, matrimonium non
 oportere esse *perpetuum* & ad dies vitæ initum; Ita ô *πάλω* *Grotius*
 putabat *divortium* tale quid non esse, ut absque lege divina, positi-
 vam pura, nefas in eo adpareat; de *Jur. Bel. & Pac. L. II. 8. 9.* & in-
 primis *L. I. 2. 6.* Suffragatur huic *Guilielmus vander Muelen* ad *Grot.*
in Comment.; ad *L. I. c. II. §. VI. n. 2.* Post vel potius ante hunc *Vel-*
themius in *Introduct. ad Grot. pro eadem sententia* tandem etiam de-
 cidit ad *L. II. c. V. Q. III. Christianus Thomæus* itidem hoc defen-
 dit rationesque contrarias magnam partem dissolvere conatur in *In-*
stit. Iprud. Div. L. III. c. II. §. 118. p. m. 457. His consentit denique e-
 tiam *Moralista* egregius, *Buddens* in *Elem. Phil. Pract. P. II. c. IV.*
S. X. §. VIII. Enimvero, ut ac initio jam monui, non pugno cum *ho-*
minibus, quos pro eo ac par est veneror atque æstimo; Sed in verita-
 tem nudam inquirere hæcenus fuit animus, ut adeo cum *sententiâ*
 pugnaverim, *rationibus*, puto, hæud contemnendis aut elumbibus.
 Quibus firmiter nos nixi multo minus ab hac sententia nos dimoveri
 patimur *divortia* à gentibus olim frequentata, & que ac hodieque apud
Siamenses, prout libet, solvuntur matrimonia; v. *Choisi* in *diurnis Iti-*
nerarii Siamensis & Louberius de Regno Siamensi *Part. II. cap. VII.*
n. 17. Præterquam enim, quod multitudo errantium errorum non pauci, qui
patrociniū, ex ipsis quoque *gentilibus* fuerunt non pauci, qui
turpitudinem cujuscunque matrimonii *dissolabilis* agnovere. Hinc
divortia *Plato* reprobavit. *XI. de LL.* In *Infulis Fortunatis* infamia
 puniebantur, aut auctor est *Grotius L. 8. Histor. Belg. conf. Malach.*

II. 14. 15. Apud Romanos divortia inter licita quidem, sed tamen non honesta habebantur. v. *Valer. Maximum L. 2. c. 1. & c. 9.* Apud Persas quidem libera sunt divortia, sed tamen iis rarius utuntur, & *Siamenses* ea pro magno infortunio habent; v. *Equitis Charadimi Voyage en Perse p. 129.* Adde his, quæ in hanc rem leguntur apud *Seldenum de Uxo. Ebr. L. III. c. XIX. p. 314.*

§. IX.

Atque hæc hæc hactenus pro stabilienda ex dictamine legis naturalis indissolubilitate cujusque matrimonii. Prolixiores in deducenda hac parte nos esse oportuit, quia, maxime ex duratione temporaria, qua à matrimonio strictè sumto potissimum differat Concubinitus, vitium ejus ostendi non posse, edisserit Illustris *Thomasius* in *Instit. Jprud. Div. L. III. c. II. §. 168. seqq.* Enim vero cum hæc hactenus evicerimus, lege natura ad matrimonium requiri individuan: vitæ consuetudinem, patet, hac parte in concubinitu vitium & rationis dictamine demonstrari posse. Abit autem hic Concubinitus, ut supra jam monuimus, à legitimo matrimonio in eo quoque, quod & excludit affectum maritalem, & primario intendit tantum evitacionem scortationis, sub qua tamen latet ipsa libidinis expletio. Agedum itaque ex dictamine legis naturalis demonstramus omne matrimonium debere itid. m conjunctam sibi habere affectionem maritalem & procreationem sobolis primario intendere, ut inde eo magis hujus Concubinitus mala dispalescat Moralitas.

§. X.

Quod itaque secundo loco attinet ad affectionem maritalem, uti eam à suo Concubinitu exulare jubet *Auctor Dissert. §. IX. pag. 20.* ita nos ostendemus eam adesse debere in omni matrimonio ex legis naturalis dictamine. Ecquid enim vel tandem affectio maritalis est aliud, quam quidem amor iste conjugalis, quem maritus uxori suæ præstare tenetur? Quemadmodum enim officium istud generale est omnis mariti erga uxorem suam, ut singulari quodam amore istam complectantur, uti id edisserit *Pufendorfus* de *Offic. Hom. & Civ. Lib. II. cap. II. §. X.* Ita is ipse amor designari confuevit per affectionem maritalem, utpote qui à marito, qua tali, proficiscitur. In eo nimirum discrimen est amorem conjugalem inter & libidinosum, quod, cum his à viro quopiam, propter solum concumbendi

cumbendi actum & *expendam* libidinem, in mulierem non legitima junctam, feratur, ille è contrario fundetur in ipso statu conjugali, unde propter *primario* intentam sobolis procreationem tenerrimus quidam adfectus *mariti* erga junctam sibi *uxorem* enascitur. Atq; hinc per se jam consequitur, quod in *omni* matrimonio adesse debeat hic *adfectus maritalis*, siquidem *omnis* maritus, qua talis, uxorem suam amare debet, æque ac *vicissim* uxor maritum, cum *reciproca* hæc sit obligatio. Nam rectissime docet celeberrimus *Thomasius*, quod in societate conjugali *omni* adesse debeat inclinatio *rationalis* duo corda *arctissime* & *perpetuo* secum uniendo, & casta conjunctione liberos procreandi, ac in liberis *mutuum* amorem suum veluti concentrandi vel rectius amplificandi; conf. *Introd. in Philos. Mor. cap. IX. n. XIII. pag. 292.* Id quod dum fit, *actio* ista vocari solet amor *conjugalis*, & ex parte mariti solius amor vel adfectio *maritalis*. At vero, quid hæc ad me? dixerit *Auctor* *Dissert. de Concubin.* Per adfectionem maritalem hic ego intelligo *communicationem dignitatis*, qua *maritus* pollet. ad §. III. lit. g. pag. 9. Annon autem à communicatione illius dignitatis uxor in *matrimonio* alias *licito* ad *Morganaticam* excluditur, inq; ejus rei indicium copulatio fieri solet *sinistra* interveniente; vid. *Myleri Gamalog. c. VI.* Ita est utique; sed audiat *primo* Dominus *Auctor*, quod iste hic aliquem *significatum* assignet adfectioni *maritali*, qui apud *Scriptores* hac de re est *inauditus*; cum isti non nisi *amorem conjugalem* intellectum per hanc *vocem* velint. v. *Ziegleri Animadv. ad Grot. L. II. c. V. §. 15.* Quod si autem ita pro *lubitum* *quodlibet* sub *qualibet* voce intelligere ac significare licet, quorsum vel tandem res deveniet? Certe *potestas τὸ ὄνομα πρὸς τὸν οὐρανὸν* ac licentia potissimum *Philosophis* concessa huc usque trahi non debet; sed si qua de re ad alios loqui velimus, stringit nos istud *Juris Naturalis*; vocabula non in *alia* significatione adhibe, quam conventum est; conf. *Thomasius* in *Instit. Ipr. Div. Lib. II. cap. VIII. §. 35.* Deinde, quicquid tandem per adfectionem maritalem intellectum velit *DNS. Auctor*, ita tamen comparatus est *Concubinatus*, quem defendit, ut *necessario* amorem conjugalem maritalemque excludat. Cum enim in tali *Concubinatu* degens vir pro *suo luitu* uxorem ductam dimittit, ecqui, putas, inibi locum habebit *maritalis* amor atque adfectio? Ex vero certe *Zieglerius*, cum inter *qualitates* *Concubinatus* etiam hanc recen-

fuisse, quod inibi desit *maritalis adfectio*, addit: *maritaliter* aut *conjugaliter* amare non potest, qui tantum *ad tempus* amat; In *Animadv.* ad *Grot. Lib. II, cap. V, §. XV. pag. 282.* Confirmat id ipsum quoque *Thomasius*, qui in *societate nuptiali* vult, ut addit *inclinatio rationalis* duo corda *arctissime & perpetuo* secum uniendo, si quidem *rationalis* quidam *amor* particularis locum inibi habere debeat; vid. *de Arte ration. & virtuos. Amandi, cap. IX, §. XIII. XIV. pag. 292.* Unde *rectissime* summe Reverendus Vir *Breithaupt* hunc *Concubinatum* ex eo quoque impugnavit, quod inibi desit *amor conjugalis*; in *Diff. de Concub. Prohibito §. V. pag. 8.*

§. XI.

Atque huc quoque spectare videntur ea, quæ habentur apud *Huberum*, utpote qui de *Concubinatu* ita differit: procul hinc est illa *societatis arctitudo*, quæ in *matrimonio* desideratur; cum vix *ullam* quam voluptatis *communicatio* in *Concubinatu* fiat, qui & in *eum* modum inde ab initio contrahitur, ut *pro libitu* ac unius voluntate dissolvi queat, uti fert usus aut etiam tulit apud *Romanos Lib. I. pr. ꝛ. de Concubin.* vid. *Jus Civit. Lib. II. Sect. I. cap. III. §. 26.* His verbis quid aliud docet *Doctissimus* vir *Huberus*, quam quod *amor conjugalis*, sive, ut ipse loquitur, *societatis arctitudo* matrimonialis in *Concubinatu* locum habere non possit, qui quippe & *dissolubilis* sit, & vix *aliud* quippiam, quam *voluptatis communicationem* intendat; Perinde ac laudatus modo *Zieglerus* in *Concubinatu* deesse scribit *maritalem adfectionem*, quia *maritaliter* aut *conjugaliter* amare nequeat, non tantum qui *ad tempus*, sed & qui propter *solum* concumbendi actum aut explendam libidinem amat; conf. *Animadv.* ad *Grot. Lib. II. cap. V. §. XV.* Enimvero excipit contra *Huberum*, qui notas ad eum scripsit, *Illustris* Vir *Thomasius* hunc in modum: *Quod* dicitur: Vix ullam quam voluptatis *communicationem* in *Concubinatu* fieri, id de *Concubinatu Clericali* forte nullum haberet dubium; at intuitu *Concubinatus Ebræorum, Romanorum, imo & Germanorum* docent *antiquitatis historicae & documenta varia*, *Concubinatum à matrimonio ad morganicam* plane non differre, nisi *dissolubilitate*; ad *Hub. L. II. de Jur. Civ. cap. III. Sect. I. lit. X. ad num. 26.* Enimvero, cur tandem non nisi in *Concubinatu Clericali* hæc voluptatis *Communicatio*? omnia turpia non nisi *Clero* præ aliis & *barbaris*

baris gentibus imputare solet *DNS. Thomasius*, odio potius eoductus in Clerum, quam rationibus solidis. Deinde producantur ista antiquitatis *historica*, & monumenta *varia*, & alia hujus generis nos eis opponemus; Denique sufficit nobis, quod *dissolubilitate* differat hic Concubinatus à legitimo matrimonio, cum, uti modo evicimus, vel solam istam ob dissolubilitatem inibi adfectus conjugalis, seu societatis arctitudo matrimonio legitimo essentialis locum habere non possit. Caterum mox in eo erimus, ut evincamus *dissolubilem* hunc Concubinatum *nihil* fere aliud intendere, quam quidem *voluptatis communicationem* per libidinum *multiplicia* exercitia, ut adeo eo ipso quoque inibi adfectus conjugalis aut maritalis exulare necesse habeat.

§. XII.

Tandem ut de *sine* matrimonii primario ex dictamine legis naturalis aliquid subjungamus, iste est extra omnem *fere* controversiam *procreatio* sobolis. Ut enim *extinctio* quoque libidinis inter *fines* matrimonii soleat referri: pro primario tamen habetur communiter *procreatio* sobolis, qui quippe *actus* magis naturalis est, quam ille, cum in sobolis generatione & *communis* & *singulorum* utilitas obtineri queat; Hinc laudatissimus vir *Thomasius*, ubi in *Instit. Jpr. Div.* occupatus est circa inquirendos matrimonii fines, ex ratione non una sobolis procreationem tandem pro primario habet. *Lib. III. cap. II. §. 71. seqq.* Quod itidem quoque facit *Bæclerus*, qui procreationem sobolis *primarium* finem constituit, quia ista *serviat* rei publicæ, in qua id spectandum sit, ut semper succrescant *cives*, qui Patriæ in *publicis* muneribus ac oneribus operam dent; vid. *Instit. Polit. Lib. I. cap. II. pag. 34.* Quæ cum ita sint, denuo *differentia* quædam insignis *matrimonii* cujusdam legitimi à *Concubinatu*, de quo in præfens, nobis panditur. Nam *Auctor* Dissert. de Concubin. ut superius jam diximus, finem sui *Concubinatus* constituit non primario procreationem sobolis, utur *eam* impedire non velit, sed *evitationem* *Scortationis*, uti id videre est §. XXVI. *lit. a. pag. 50. 51.* sub qua latet ipsa *expletio* libidinis, quam quis adeo *continere* amplius non posse præsumitur, ut uxorem sibi adjungere necesse habeat, si quidem *vagas* libidines *evitare* velit. Atque hanc *evitationem* *scortationis* pro tertio sine matrimonii habet *Bæclerus* in *Instit. Polit. Lib. I.*

cap. II. pag. 34. Quod autem propter hanc finem matrimonii per-
 mutationem ex lumine rationis impugnari possit hic Concubinatus,
 placet edisserere verbis Thomasi potius, quam meis, quæ huc redeunt:
 peccabitur utique à concubinariis, quod ductum naturæ ejusque fun-
 datoris invertant, & cum conjunctionem suam ad procreandam pa-
 triter sobolem & extinguendam libidinem dirigant, illam tamen se-
 cundario saltem & per accidens desiderent, cum tamen sciant ex du-
 ctu rationis eam esse finem matrimonii primum. vid. Instit. Jpr.
 Div. Lib. III. cap. II. §. 170. Quod autem subjungit Dn. Thomasius,
 non ex omni parte nobis adprobatur, cum Jurisp. natur. stricte sic
 dictam externas actiones potissimum respicere statuit, vid. LL. cc. §.
 171. secutus in eo Pufendorfium, qui eadem tradit in Præfat. ad Lib.
 de Offic. Hom. et Civ. §. IX. Sed cum formale omnis actionis hu-
 manæ, secundum dictamen Legis naturalis, sit intentio, uti id ipsi lau-
 datissimi Duumviri admittunt, & ubique inculcant, certe inde con-
 sequitur, quod Jurisp. Naturalis potissimum circa actiones internas oc-
 cupata sit easque respiciat; id *ως ἐν παροίᾳ*.

§. XIII.

Equi autem pro sine hujus Concubinatus poterit statui *evia-*
ti scortationis, cum exercendæ vage libidini nihil magis frena la-
 xet, quam quidem concessa pro libitu dimittendæ uxoris licentia,
 quæ huic Concubinatui essentialis est. Nam cum inconstantes sint
 stimuli vage libidinis, qui uni objecto diu haud immorati in alia
 aliaque subinde ferantur, patet, quod quam optime quis hisce suis
 stimulis impiis satisfacere possit, si licitum ipsi sit, dimissis priori-
 bus suis uxoribus alias in torum adsciscere. Et quid multa? suffe-
 cerint ad id probandum ipsa verba Thomasi, quæ ita se habent: con-
 jugium ad dies vitæ maxime aptum est ad coercendam libidinem, &
 ad colendam honestam amicitiam cum persona diversi sexus; ac pau-
 cis interjectis: conjunctio tantum ad tempus vix meretur nomen
 conjugii, cum indicium sit animi vagi, libidinosi, & ad honestum
 amorem parum apti; in Fundam. J. N. & G. L. III. c. II. §. XVII. p.
 171. Unde & Titius non male inquit: bonum finem aliquem isti di-
 vertendi licentiæ non temere assignaveris; in observ. ad Pufend. de O.
 H. & Civ. p. 807. Nam, ut dicam, quod res est, ejusmodi divortii
 occasionem atque licentiam non dedit intentus finis matrimonii, pro-
 creatio

creatio scil. sobolis, utpote quæ cum *individua* uxore quam *optime* procurari potest, & uti paulo ante de *Minois* instituto annotatum fuit, per frequentata divortia *impeditur magis*, quam *promovetur*; sed vaga libido potius in *causa* fuisse videtur, quæ quippe *fastidians diuturnum* unius uxoris usum *alias aliasque* delibare *scæminas* gestiebat. Ita *Zieglerus* de *Concubin.* rationem ejus, quod non perpetuus sit, sed dissolubilis, hanc reddit, quia *cupiditas* cum tali *foemina* concumbendi *tandem* tollatur; in *Animadvers.* ad *Grot. L. II. c. V. §. XV. pag. 282.* Unde non de nihilo esse puto *proverbium* de *Concubina*, quod sit *nomen voluptatis*, quicquid etiam *Auctor Dissert. de Concub.* in contrarium adferat *§. XVI. p. 29. 30.* ad quod, si quidem per *instituti* rationem liceret, unum alterumve non *sine specie* reponendum suppeteret. Ecquæ itaque, putas, talem *Concubinatum* intendere evitacionem *scortationis*, uti id quidem existimat *Auctor Dissert. de Concubin. §. XXVI. p. 50.* Adeo hoc non est, ut potius *insuper* quoque *essentialis* ei *licentia* dimittendæ uxoris *alterius* locum faciat. Quam facile enim fuerit, cum *uxore dimissa* & alii *juncta*, antiquos *repetere amores*? verba sunt *Tirii* ad *Pufend. L. de O. H. & C. pag. 507.*

§. XIV.

Hactenus itaque luculenter factis in probatum dedimus, quod *Concubinatus à matrimonio* ex *dictamine* legis naturalis legitime *instituto* differat *essentialiter*. Eundem fere in modum quæstionem hanc; an *Concubinatus verum* sit ac *ratam conjugium*; resolvit *Virriarius*, qui nobiscum id negat, quia *Concubinatus* contrahatur tantum *libidinis explendæ* causa; quia sit *consuetudo diuturna*, non perpetua ac *individua*; quia sit *sine affectu maritali*; vid. *Virriarii Instit. Jur. Nat. & Gen. cap. V. Quæst. XXII pag. 129.* Paria lego apud *Zieglerum* numquam hactenus nobis sine laude citatum, qui, deflectit, inquit, *Concubinatus à conjugio*, non in eo tantum, quod *sobolis procreandæ* nullam habeat intentionem, sed etiam in eo, quod à *maritali longius absit adfectu*, nec perpetuum & *indissolubile vitæ* consortium quærat. conf. *Ziegleri Animadvers. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. 282.* Cum autem à *mattimonio legitimo* ita differat *Concubinatus*, nullum amplius est dubium, quin iste *moraliter malus* sit, nec *umquam* haberi poterit pro *interne licito*. Bene enim
& con-

& congruenter iis, quæ supra nos diximus, commentatur ad Grotium *Guilielmus vander Muelen*, qui, ejusmodi, inquit, Concubinatus nec in statu naturali nec Civili, justum & legitimum haberi debet conjugium, imo illicitus est, quia nullum ad explendam libidinem sobolemque procreandam, & humanum genus propagandum legitimum à summo Legislatore proditum medium, excepto conjugio in animorum & corporum conjunctione individua, id est, perpetua, sobolis procreandæ ac mutui sibi invicem præstandi auxilii causa consistente; vid. *Guilielmi vander Muelen Comment. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. 15. fol. m. 220.* At verò objecerit fortasse aliquis ejusmodi Concubinatum apud integras olim gentes licentiam. Ita quidem objicit *Dn. Auctor* Diss. de Concub. §. IX. idque exemplo tum *Græcorum* §. X. tum *Romanorum* §. XI. probare satagit. Enim vero, sit interim ita; ecquid inde? an jure naturæ id semper licitum erit, quod externe apud homines gentiles habetur pro licito? Ipse certe *DNS. Thomasius* ridet passim in suis scriptis eas probationes, quæ à consuetudine gentium desumuntur. Quam facile enim id erit, ut gentes integræ contra legem naturæ ipsis inscriptam peccent, veluti de gentilibus id testatur *Paulus*, quod isti veritatem evaditæ detineant, *Rom. I. v. 18. seqq.* & exempla ipsorum proh! dolor *Christianorum* comprobant, qui meliora sciunt, sed sequuntur deteriora. Quapropter ego quidem parum curo, an antiquitus apud ulla gentes Concubinatus pro actu turpi aut scortationis specie fuerit habitus; Suffecerit mihi id probasse, quod iste actus turpis sit, quia non est ad legis naturalis regulas matrimonialis, quod sit scortationis species, quia à communi definitione scortationis non nisi in eo est diversus, quod non sit vagus, sed cum certa persona Concubitus, quæ verbà sunt *Guilielmi vander Muelen* LL. cc. §. XX. pag. 220. col. 1. Deinde legitur quidem apud *Scriptores* de gentium Concubinatus; sed hactenus quidem nemo mihi potuit ostendere vel unum locum, ubi ejusmodi Concubinatus legatur ad probatus. Equis autem ita argumentabitur cum committione alterius: scribit *historicus* apud hunc populum in usu fuisse Concubinatum, ergo pro interne licito inibi fuit habitus? Præterquam enim quod in aliqua republica multa sæpenumero mala tolerantur; complures inveteratæ apud gentes antiquas consuetudines impie memorantur ab *historicis*, quæ tamen non semper à *sapientioribus*

ribus istarum gentium *adprobatae* fuerunt, & habitae in *conscientia* pro licitis. Ita apud Romanos divortia licita erant, nec tamen habebantur ab *omnibus* honesta; vid. *Valer. Maxim. Lib. II. cap. I. & cap. IX.* uti & ipse *Plato* divortia à *Graecis* olim frequentata improbat *XI. de LL.* Denique cum non *unus* sit *Concubinatus*, quinam olim obtinuerit apud has illasve gentes, luculenter id prius docendum fuerit, quam inde ad *praesentis* *Concubinatus* evincendam licentiam fiat *conclusio*. Ut plurimum autem *Concubinatus* erat populis antiquioribus in *prima*, quam supra dedimus, significatione *moraliter bonae* acceptus, qui quippe in *omnibus* cum legitimo matrimonio *coincidebat*, nisi quod legis *Civilis* effectibus quibusdam carebat; conf. *Pufendorf. de Jur. Nat. & Gent. cap. I. Lib. VI. §. XXXVI.* Ita certe in *prima* hac significatione accipit *Concubinatus Romanorum* *Illustri* *Vir Kulpifius*, qui, nequaquam, *inquit*, naturali juri repugnat *Concubinatus*, qualis apud *Romanos* fuerat, aut matrimonium, quod ad *morganaticam*, *Jur. Sincen.* dici solet; *tales* enim *similesque* minus solennes conjunctiones, utut *effectibus* juris *civitis* careant, *naturaliter* tamen pro *veris* & *essentialibus* matrimoniis debent haberi; vid. *Kulpifii Colleg. Grot. Exercit. IV. §. V. pag. 55.* adde *Strauchi. ad Reg. Jur. Diss. III. §. 13. C. I. A. tit. de Concubin. n. 2. & Bæcler. ad II. Grot. pag. 171.* Quod autem ad *Concubinatus Graecorum* attinet, istos non minus in *prima* *Concubinatus* significatione accipimus *eo usque*, donec nobis probetur *tertia* significatione, in qua *istos* ad *suum* institutum adplicat *Dn. Auctor de Concubin. §. X.* id quod sane nondum probat locus iste *Demosthenis*, qui profertur notisque illustratur *pag. 21.* Quod cum ita sit, *concidit* jam omnis discursus iste *DN. Auctoris*, quo exempla *Concubinatus* apud gentes olim frequentatorum pro *licentia* sui *Concubinatus* toto caelo ab istis *diversi* urget,

§. XV.

Hæc hactenus ex *ratione* & ad legis *naturalis* dictamina. Restat pro *instituti* nostri *ratione* ad *sacras* quoque *litteras*, tamquam ad *infallibilem* omnis *veritatis* regulam, exigere *hunc* *Concubinatus*, ut *exinde* eo magis *innotescat* *mala* illius *moralitas*, quapropter *numquam* pro *perfecte* licito haberi potuerit. Agebat id ipsum etiam, ante aliquot *menses*, profundus *celebrisque* *Theologus Breithaupt*,
C
utpote

utpote qui ex dictis Sacrae Scripturae ostendere satagit, *Concubinatum* à Christo & Apostolis esse prohibitum, in *Dissert. Theol. de Concubin. Prohib.* §. III. pag. 3. seqq. Sed multis jam annis antè egregie in hoc argumento versatus est *Thunnius* noster celeberrimus, in *Explicat. Decalogi ad VI. Præcept.* pag. 460. *Quest. V.* cui titulus: *an Concubinatus in Ecclesia N. Test. tolerandus sit?* Uti & *Calovius* postea *Theologicè* hancce ipsam quæstionem *brevibus* pertractavit in *System. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quest. II. pag. 208 seqq.* Nos itaque tantorum viro-
rum vestigia in præsens legere nobiscum, constituimus, *argumenta Theologica* producturi, quibus impugnari valide possit hujus *Concubinatus licentia*,

§. XVI.

Argumenta nostra theologica contra *Concubinatum præsentem* potissima huc fere redeunt, tanquam ad *summam*, quam nos contra-
here jubet & præcedens *prolixitas*, & subsequens *pagellarum angustia*. Primo, si quid contra *Institutionem* divinam est, illud certe *ma-
lum* est atque prohibitum, cum ea *Institutionum* divinarum *ratio* sit, ut ista *vim legis* habeant, si non semper ad *exercitium* actus, certe ad *speciem* actus *obligantis*, id quod satis *institutio* sacrae *Cænae* ad oculum demonstrat. Unde & *Thomasius* non tantum in *Cautel. circa Jprud. Eccles. cap. V. n. 13.* fatetur *institutionem* divinam habere *vim legis*, & *naturalis* quidem, ut *nihil* fiat, quod repugnet *fini* primario negotii à DEO instituti, sed etiam *de Crim. Bigam.* pulcre docet, omnes *circumstantias* negotii, à DEO instituti, hominibus per *modum legis* esse observandas & pro *essentialibus* habendas, modo adpareat, DEUM in *isdem* *singulare* quidpiam, & ad negotium ipsum *peritens*, intendisse, aut *easdem* ex postfacto non iterum *sustulisse*, vid. *Christi Thomasi Disput. Acad. Lipsiev. Dissert. VII. de Crimine Bigamiae* §. 42. pag. 509. Et quæ tandem *institutio* matrimonii *vim legis* non habeat, cum eam ipsam *obligatoriam* esse docet *Christus* *Matth. XIX.* Quod si itaque, *hoc præsupposito*, inquitamus jam in *primævam* *Institutionem* conjugii, profecto adparebit, *contra* illam peccare hunc *Concubinatum*; Nam *Gen. II. v. 23. 24. 25.*, ubi enarratur status conjugalis *institutio*, *conjunctionis* matrimonialis *forma* in eo constituitur, ut *masculinae* *foeminae*, derelictis quoque parentibus, *adhaereat*, & ita isti duo sint in *unam* *carnem*. Ex quibus verbis *luculenter* satis evinci poterit, quod *matrimonium* *omne* *legitimum* ita *institui-*

institutum sit à Deo, ut conjunctam adfectionem maritalem habeat, & ut istud ad dies vitæ perpetuum contrahatur. Primo enim per adhesionem istam, derelictis quoque parentibus, in uxore sua, ecquid innuitur aliquid, quam quidem, ut maritus æstimet unice ac solemniter uxorem suam, & amore maritali cum ea uniatum arctissime? Cùm enim per adhesionem istam una cum uxore sua caro evadat maritus, certe eo ipso tenetur conjugaliter amare uxorem, siquidem nemo umquam suam ipsius carnem habuit odio, sed ad eam nutriendam alendamque est obligatus. Atque hic amor est adfectus iste maritalis, qui maritis erga uxores suas tantopere injungitur ab Apostolo, crebris vicibus ingeminante: *mariti, diligite uxores vestras; Eph. V. 21. --- 33.* conf. hanc in rem DNI, Breithaupti Dissert. Theol. de Concubin. §. V. pag. 9. seqq. Deinde ex unione ista mariti & uxoris in unam carnem itidem evincitur potest omnis legitimi matrimonii indissolubilitas. Qui enim una sunt caro facti, ut non amplius sint duo, isti certe eo ipso nec amplius sunt dissolubiles; Ita argumentatur non tantum ex Jctiorum ordine Excellentissimus Stryckius, qui, identitas illa carnis, inquit, non potest separationem admittere, quia jam non amplius duplex, sed una persona moralis, una caro est; vid. Stryckii Exercit. de Relig. Sacram. in matrim. cap. III. §. XXVI, pag. 100. sed etiam ex Theologia nostris Calovius, qui ita habet: præcepit illam solitariam individuum conjunctionem Dominus, Gen. II. 25. ut vir & mulier una caro sint & maneat; vid. Calov. Syst. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quæst. III. Unde & ipse DNS, Thomasius, vi legis positivæ, in conjugii Institutione promulgata, docet, conjugium esse societatem indissolubilem; conf. Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. III. §. 40. seqq. uti & in Dissert. de crimine Bigamie §. XL. divortium inquit, omne institutioni primævæ contrarium est atque adversum; conf. Dissert. Acad. Lips. Christ. Thomasi pag. 805. Neque id negari potest à quoquam, cum interpretationi huic doctrinali ex asse respondeat interpretatio Christi authentica, quæ habetur Matth. XIX. 2. 2. seqq. ubi Christus ad quæstionem: an liceret homini dimittere uxorem suam qualibet ex causa? respondet id non licere, quia verbis Gen. II. v. 24. indicaverit Deus, se ex duobus fecisse unam carnem; unde infert, conjunctionem à Deo factam non debere dissolvi; vid. super h. l. Riverus in Gen. c. II. Exercit. XXXVI, pag. 104. & Scherzerus in Brevi. Hulfem. cap. XXI. ad Thes. XXV. pag. m. 1219. Quæ cum ita sint, dispalescit jam, quod

dixi, contra *primævam* matrimonii Institutionem non uno modo peccare Concubinatum, qui quippe *excludit* adfectum maritalem, & ad tempus tantum *contrahitur*, ut iterum pro lubitu dissolvi queat. Unde & rectissime à DNO. *Breithaupt* ex his fundamentis ille impugnatur & subruitur in *Dissert. cit. §. III. & V.* Perinde ac *primum* quoque argumentum contra Concubinatus *licentiam* B. *Thummius* noster desumit ex *divina* matrimonii *Institutione*; vid. *Explicat. Decalogi ad VI. Præcept. pag. 460. Quæst. V.*

§. XVII.

Rectissime itaque argumentatur *Havemannus*: Concubinatus non est conjugium; Hoc dum tantum à Deo est institutum, omnes reliquæ commixtiones extra matrimonium sunt prohibitæ & damnatæ; *Gen. II. 13. & Matth. XIX. 5. 6. Ebr. XIII. 4. 15. conf. Havemanni Gamol. Synopt. Lib. II. §. ult. pag. 380.* Excipit quidem contra Dns. *Auctor* *Dissert. de Concubin. ad §. IIX. lit. c. pag. 20.* Sed, ut mihi quidem videtur, *parum* solide. Annon enim verum est id, quod Concubinatus *non sit* conjugium? Conjugium definitur à *Thomasio*, quod vi *divinæ* legis *positivæ*, sit societas *indissolubilis*; vid. *Instit. Jpr. Div. Lib. III. cap. III. §. 419.* Et *DNS. Auctor* *Dissert. cit. Concubinatum* suum describit, quod sit societas *facile* ac pro lubitu *dissolubilis*; vid. *§. III. pag. 6. & §. VII. pag. 18.* Annon itaque *verum* est id, quod Concubinatus *non sit* conjugium? Porro *hoc* tantum conjugium à DEO institutum esse, pariter negari non potest? *Sic* enim verba *primævæ* institutionis docent, quod non nisi unius maris & unius *fœminæ* individua ac perpetua conjunctio haberi possit pro matrimonio legitimo, *Gen. II. 23. coll. cum Matth. XIX. 5. 6.* Unde & supra jam citatus *Guilielmus van der Muelen*, nullum, *inquit*, ad explendam libidinem sobolemque procreandam & humanum genus propagandum legitimum à summo *LLatore* proditum medium, *excepto* conjugio, in animorum & corporum conjuncture individua, consistente; in *Comment. ad Grot. Lib. II. cap. V. §. XV. pag. m. 220.* Cùm itaque non nisi *unum* legitimum est matrimonium, per se *inde* consequitur, quod omnes reliquæ commixtiones extra matrimonium sint *prohibitæ* & damnatæ; Sic enim nos docet *Apostolus* ad *Ebræos cap. XIII. v. 4.* Honorabile, *inquiens*, conjugium esto inter omnes, *scortatores* autem & adul-

& adulteros judicabit DEUS; ubi manifesta oppositio est inter conjugium & reliquas quascunque commixtiones; conf. B. Thummii, qui pluribus Sacrae Scripturae dictis probat, quod divina jura omnem extra conjugium cohabitationem omni modo prohibeant. vid. Thummii Explic. Decal. ad VI. Praecept. pag. 461. Ecquid jam de Concubinato? id, quod referendus sit iste ad prohibitas extra matrimonium commixtiones, ad quas quippe necessario pertinet, quia à legitimo matrimonio diversus est essentialiter, extra matrimonium autem nulla alia licita est nuptialis societatis. Unde certe stringunt textus Paulini I. Cor. VI. 13 15. & Ebr. XIII. 4. qui quippe sub scortationis voce omnem commixtionem extra institutum à DEO matrimonium complectuntur. Neque enim id tantum pro scortatione habendum erit, ubi aliqua corpore questum facit, nec pluribus copiam corporis indulget; uti frigido latis meretricem describit Dn. Auctor Dissert. de Concubin. ad §. VI. lit. b. pag. 26. Nam stylo Scripturae omnis cohabitatio extra legitimum à DEO institutum matrimonium nomine *porogéas* seu scortationis venit. Unde recte DNS. Breithaupt. omnia dicta, quibus scortatio & adulterium damnantur, toro opponuntur legitimo; ideoque ea tam Concubinatum quemvis, quam reliquas flagitii species prohibent. §. V. pag. 9. Et ita suum robur constat rationi ab Havemannio adductae, quae, uti dixi, frustra impugnatur, quasi illatio ejus deducta esset ex communi & vulgari explicatione regulae, institutionem divinam habere vim legis: quae pertineat ad arcana politica Papatus, secundum ea, quae DNS. Praeses tradat in *Camel. circa Pracogn. Jprud. Eccles. cap. V. n. 13.*

§. XVIII.

Porro quod concernit locum *Matth. XIX. 3. 4. 5. seqq.* is paulo accuratius sub examen à nobis vocandus erit. Proponebatur quippe inibi gravis ista quaestio decidenda: *an liceret homini dimittere uxorem suam qualibet ex causa?* ad eam respondebat Christus, negando, quod id liceat, quia verbis *Gen. II. 24.* indicaverit Deus, se ex duobus fecisse unam carnem; unde infert conjunctionem à Deo factam non debere dissolvi: Quæritur, in quo sit posita vis argumenti? Non una est sententia circa ejus explicationem, cum alii aliter statuunt, uti id videre est apud *Rivetum in Gen. cap. II. Exercit. XXVI. pag. 104. col. 1.* Nobis ita videtur; major propositio contine-

tur his verbis: quod Deus conjunxit, homo non separet; *minor*: Deus conjunxit conjuges, quæ probationem habet ex dictis ex Mose allegatis; *Conclusio* est, conjunctos ergo conjuges homo non separet, id est, talis separatio non potest vel debet fieri *ulla humana* auctoritate, sed *divina* tantum; Deus autem non vult talem separationem fieri, nisi in uno casu, ergo non licet id facere qualibet occasione; vid. Scherzerus in *Brev. Hülfem. cap. XXI. ad thes. XXV. pag. m. 1719.* & Calovius in *Syst. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quæst. II. pag. 211. seqq.* Quodsi itaque vi edicti Christi omne divortium uxoris interdicitur, certe *Concubinatus* peccat contra hoc interdictum, qui quippe uxorem pro libitu statuit dimittebam. Unde frustra certe dicitur, ab *Auctore* Dissert. §. IIX. quod Concubinatus à Christo non fuerit prohibitus. pag. 19. Si enim DNS. *Auctor* valide concludit pro Concubinatus licentia ex *permissis* apud Judæos divortii, §. III. pag. 6. non minus valide pro Concubinatus interdicto argumentabor à *vetitis* Judæorum divortii. At verò excipit *Auctor* Dissert. locum *Matth. XIX.* agere tantum de divortio justæ uxoris. ad §. IIX. *lit. c. pag. 20.* Nam existimat iste, quod in lege *Mosaica* tantum agatur de dando libello repudii justæ uxori, non autem *secundaria*, quam quippe permissum fuerit pro libitu dimittere. vid. §. VII. pag. 19. Cum itaque Christus l. c. abroget licentiam divortiorum cum solennitate dandi libelli repudii, concludit per *consequens*, nihil *ibi* interdicti de dimittendis uxoribus *secundariis*. Verum enim verò minime est, quod dubitemus, an *libellus* divortii debuerit etiam dari *secundariis* uxoribus: præceptum enim est *generale*, nullam speciem excipiens; vid. DNS. Dr. *Breithaupt.* de Concubin. Prohib. ad §. IV, pag. 7. *lit. b.* Nec est, quod hic urgeatur in *dubio* termino analogo absolute posito *regulariter* intelligi debere *speciem* nobilissimam, eoque agi hic de *primaria* uxore, non item de *secundaria*. vid. §. VII. pag. 19. Præterquam enim, quod valde *incongruenter* huc trahatur ista interpretationis regula, *aliam* ei oppono, quam me docet *Thomasius* in tract. Jpr. Div. Lib. II. cap. XII. de Interpretatione, *eo usque extendendam esse vim legis, quousque valet legis data ratio*; jam verò uti ratio legis de libellis repudii dandis *justis* uxoribus ea erat, ne istæ ita pro libitu dimitterentur, virique ista Dei permissione abuterentur ad confusionem usque conf. *Ostander* ad

ad Grot. *Lib. I. cap. II. Thef. VI. Observ. III. pag. 376.* de ratione legis de dando libello repudii: Ita certe & eadem legis ratio ad dimissionem *secundariam* quoque uxorum pertingere videtur, quas si viri ita pro arbitrio suo potuissent dimittere, quæ, putas, brevi oritura fuisset confusio. Deinde ex vero ait *DNS. Dr. Breithaupt* ex Deut. XXIV. 1. 2. 3. 4. intelligi, nisi datus fuisset repudii libellus *secundus* etiam uxoribus, *publicum* istud documentum cessaturum fuisse, quo deterrebantur & accipientes & dantes, ne *iste* ad maritum primum, si nupsissent alteri, redirent, neque hi ipsas recipere, id quod *abominatio* erat eorum Jehova, qua quis faceret terram peccare; vid. *Breithaupti* Dissert. ad §. IV. lit. b. pag. 7. Denique mihi perplacent, quæ habet *Stryckius*: non dicitur, *inquit*, quos Deus conjunxit, ut ita ad personas adplicari possit, sed, quod Deus conjunxit, ut ita innuatur de ipso negotio ibi agi, quod Deus illud conjunxerit, hoc est, *indissolubile* reddiderit, non autem de *personis*; nam omne matrimonium, ut sic, vi *institutionis* divinæ est indissolubile; reliqua; conf. *Dissert. Job. Sam. Stryckii* de Reliq. Sacram. in matrim. cap. III. §. XXI. pag. 96. Cæterum miror certe, statui à *DNO. Auctore*, secundarias uxores dimittere potuisse pro *lubitu* tempore datæ legis Mosaicæ de libello repudii, cum tamen evincere nequeat eas tum Judæis in usu fuisse, prout id ipse necesse habet confiteri, ad §. VI. lit. a. pag. 14.

§. XIX.

Denique uti *I. Cor. VII.* propria sedes habetur materiæ de *matrimonio*, ita exinde ad oculum potest demonstrari, quod uxor juncta marito sit *indissolubilis*. Sic enim *Apostolus*, mulier, *inquit*, alligata est legi, quoad vivit vir ejus: ubi autem moritur, libera est, ut nubere possit, cui velit: cui geminum habetur *Rom. VII. 1. 2.* Unde illic concludit v. 3. Paulus, uxorem *ἡ πανδρον*, quæ marito juncta est, utpote illo vivente, *legi maritali* vel connubiali de *perpetua* cohabitatione alligatam seu obstrictam esse. Uti autem vi *edicti A. postolici* uxor non potest à viro *diverti*, ita nec vir eam pro suo *lubitu* vel levibus de causis potest *dimittere*. Nam v. 10. hoc præceptum domini adfert *Apostolus*, ut nec vir separetur ab uxore, *καὶ ἄνδρα ἑωυαίνα μὴ ἀφίεται*, & ut maritus uxorem non relinquat. Si rationem paritatis, hujus obligationis mutua quæras, en. habes eam v. 4.

EJM.

eiusdem cap. ubi hæc legeris: mulier proprii corporis potestatem non habet, sed vir; & maritus proprii corporis potestatem non habet, sed uxor. Patet itaque, quod *fundamentum* indissolubilitatis uxoris à marito, & vicissim mariti ab uxore sit *arctissima* ista corporum conjunctio & potestas in illa reciproca. Unde perse jam consequitur, ut fuit ab *initio*, si in Novo Testamento neque admitti neque permitti unionem aliam, quam quæ in unam carnem, numquam ab hominibus *separandam*, coalescat; Ut adeo inde Concubinatum ab Apostolo interdictum esse, per bonam consequentiam possit erui, quoniam *eiusdem* proprium *essentiale* est licentia dimittendi, seu dimissibilitas; contra præceptum Apostoli, qui, uti dixi, vult, ut *omnis* conjunctio in unam carnem fiat *indimissibiliter*; Quapropter etiam si in *terminis* non prohibebatur ab *Apostolis* Concubinatus, sufficit id nobis, quod *κατὰ διαβολὰν* ab iis damnetur. vid. *Dissert. Breithaupti de Concubin. Prohib. §. II. pag. 3.* Neque enim omnia vitia *nominatum* interdicuntur à Christo & Apostolis, uti nec *omnes* virtutes suis nominibus insignitæ expresse commendantur. At vero excipit DNS. Auctor, Apostolum in recensendis operibus carnis *Gal. V. 19.* adulterium, scortationem, impuritatem *distincte* memorare, nullam vero expressam mentionem *παλλακῆς* facere, cum tamen id videatur *opus* fuisse, cum nullum sic dubium, Concubinatum & apud *Romanos & Græcos* fuisse si non frequentissimum, saltem non infrequentem *ad §. XVII. pag. 38.* Enimvero, æquis *Apostolis* modum scribendi præscripserit? sub ipsa voce *scortationis* comprehenditur Concubinatus; Neque enim, ut existimat DNS. Auctor *Dissert. LL. c.* putandum est, quasi illo tempore illa scortationis *extensionem* nondum fuisset recepta, sed hæc *extensio* post aliquot secula *demum* orta, quod est petitio principii. Nam cum Concubinatus non sit conjugium, & tamen non nisi conjugium *indissolubile* ab Apostolo pro legitima habeatur conjunctio in una carne, certe illo *ipso tempore* prohibitus erat Concubinatus, eoque *comprehensus* sub voce *scortationis*, cujus quippe species non postrema est. Unde rectè B. Thummus noster, *Ebr. XIII. 4.* manifesta, inquit, oppositio est inter conjugium & reliquas quascunque commixtiones: quia ergo Concubinatus non est conjugium, scortatio erit; vid. *Thummii Explic. Decal. ad Præcept. V. Quæst. V. pag. 460.* At vero nihilominus adhucdum videtur

detur opus fuisse expressa *παλλακῆς* mentione ob frequentatos nimis Concubinatus; At quis omnes species scortationum, quæ apud gentiles in usu fuerunt, expresserit, suisque insignitas nominibus recensuerit? Mos iste est Apostolorum, ut sub generibus omnes species intellectas velint. Deinde satis expresse, puto, Concubinatus prohibetur I. Cor. VII. v. 7. ubi Apostolus ad quæstionem: quodnam remedium sit contra libidines: responderet, id esse unum matrimonium indissolubile. Ubi certe prohibet aliud quodcunque remedium extinguendi libidines, & per consequens ipsum quoque hunc Concubinatum, quem vero DNS. Auctor pro remedio habet ut quo quis suas restringere possit libidines & ita evitare scortationem ad §. XXVI. pag. 50. Unde itaque contra Concubinatum sic argumentor: Apostolus non nisi matrimonium legitimum, quod constat conjunctione in unam carnem indissolubili, pro remedio evitandæ scortationis vult ut adhibebatur, ergo frustra pro tali remedio habetur ab Auctore Concubinatus, qui quippe insuper frena potius laxat libidini, quam quidem ut eam cohibeat & coerceat, id quod supra probatum dedimus,

§. XX.

Atque his ex rationibus, quas nobis suppeditarunt sacra litera, luculenter satis innotescit, quod juri divino adversetur Concubinatus, eoque numquam pro interne licito potuerit haberi. Opponuntur quidem hæc tenus dictis exempla Concubinatum in sacris literis passim obvia. Enimvero, ut rem à prima origine sua repetamus, si in primum Concubinatum inquiramus, is impius erat ex familia Cainitica oriundus Lamechus, vulgo ob id ipsum dictus à multis machus: è contrario autem ex filiis Dei nullus tum temporis Concubinam sibi in totum adscivisse legitur. Unde & Calovius: de polygamia & Concubinatu, inquit, nihil legitur in historia Patriarcharum ante diluvium; in System. Tom. XI. ad Præcept. VI. Quæst. II. pag. 108. Uti autem impii temper offendiculo fuere piis, ut eos sensim sensimque in scelerum suorum societatem pertraxerint: ita mihi quidem nullum est dubium, quin exemplum Lamechi, primi Concubinarum, lapis iste offensivus fuerit, quo successu temporis ipsi quoque filii Dei eo usque fuerunt seducti, ut, quas volebant, promiscue uxores duxerint, & neglectis matrimoniis legitimis, non nisi per turpes Concubinatus

cubinitus genus suum propagaverint. Id quod quantopere Deo displicuerit, saltem cognoscere licet ex *severa* ista *increpatione* ac querela super hac re supremi ac *purissimi* Numinis, *Gen. VI. 2.3.* quam subsecuta tandem est *diluvii* pœna, cum Deus, omnibus minis istius insuper habitis, *conflagrantes* undiquaque hominum libidines aquis extinguere necesse habuit. *Gen. VII. 17.* Deinde *post* diluvium, *ante* datam legem Mosaicam, de *novo* frequentabatur *Concubinitus*, & quidem à *Patriarchis* fidelibus. Non quasi post *Lamechum*, primum Concubinarium, *Dispensatum* fuisset à Deo, ut Patriarchæ postea *sine* peccato in Concubinitu potuerint vivere. Nullam enim *dispensationem* admittere possumus, qui statuimus contra *legem naturæ* esse Concubinitum, ex *communi* autem sententia in lege naturæ locum *non* habet *dispensatio*. Sed *tolerantia* erat divina, qua Deus Concubinitum, tamquam *peccatum* in se quidem & sua natura *mortale*, in istis viris reputavit pro *veniali*, ob conditionem Patriarcharum *presentem*, cum isti essent in *fide*, neque ex *intentione* mala Concubinitum frequentarent, sed ex ardentissimo potius desiderio accelerandi *adventus Messie*, quem ex suo semine nasciturum ex *promissione* noverant. *Gen. XVI.* Unde & *Consistorium Wittenbergense* pro defensione Patriarcharum, inter alia & hæc scribebat olim: Es ist solches von denen Patriarchen nicht aus *fleischlicher* lust, noch aus *muthwilliger* Verachtung der *Ordnung Gottes*, oder aus *Vorsatz* etwas wieder *Gott* zu thun, geschehen, sondern aus *sonderlicher* Begierde des *versprochenen* Weibes Saamens, an den sie glaubten: sind sie demnach denen *Ehebrechern* nicht gleich zu halten, noch auch derselben *Weiber* pro scortis; de Anno 1609. die 26. Septemb. Cum itaque Deus videret in *Patriarchis* nullam suis legibus *contraveniendi* intentionem directam, nullam meræ libidinis desideratam *expletionem*, sed *pium* desiderium *adventus* Messiani ex ardentissima *fide* ortum, *tolerabat* in iis Concubinitum, perinde ac in suis fidelibus hodieque non minus quam olim multa *peccata* in se *mortalia* tolerat, eaque pro venialibus habet, ob eorum *fidem*, & *bonam* quandoque *intentionem* in ipso incogniti peccati *curjusdam* exercitio. Atque hæc sententia est Magnifici hujus Universitatis Cancellarii, DNI, Doctoris *Jaegevi* in *Theol. Moral. ad Præsept. VI.* quod elegantissimum opus adhucdum sub prelo sudat; ut

ut & summe Reverendus VIR, DN. D. Pfaff ad Synops. *Thummi-
anam* in Supplem:nævum in Patribus admittit, & pro hac sententia mul-
tos Ecclesiæ nostræ Doctores in medium adfert, ut est *Brentius* in Gen. fol.
133, *Luc. Osiander* Comm. T. I. f. 44. 368. *Gerhardus* de Conj. fol. 117.
& qui sunt plures alii. Cæterum DNS. Doct. *Breithaupt* in ea est
opinio, quod Concubinatus *Patriarcharum* aliorumque *Israëlitarum*
non fuerit *oppositus* conjugali statui, verum *inclusus*: siquidem se-
cundum regulam non aliæ mulieres illis permixtæ fuerint, quam quæ
conjuges aut *primariæ*, aut saltem *secundariæ*, veræ tamen ac legitimæ
essent, nimirum *individua*; vid. *Dissert. Theol. Breithaupti* de Concubin.
Prohib. §. IV. pag. 6. vid. & *Gerhard.* Loc. Theol. de Conj. § 555. Id
certum nobis videtur esse, Concubinatum *Patriarcharum*, intendem-
tem quippe *procreationem* sobolis, non tantum differre à legitimomatri-
monio, quantum ab eo quidem differebat Concubinatus *gentilium*, qui
in statu *infidelitatis* constituti non nisi *libidines* suas *explere* intende-
bant, eoque à Deo tandem *gravissime* sunt puniti deletique ob id ipsum
ad *internecionem* usque.

§. XI.

Porrò subsecuta tandem *legis Mosaicæ* promulgatione, uti in
ista Concubinarum nulla fiebat menio, ita nec amplius apud *Ju-
deos* in usu fuisse legitur *Concubinatus*; Unde & D. *Calovius*, in hi-
istoria Mosis ac *Josua*, inquit, nihil tale legitur, nec in *Judicum* hi-
istoria; LL. cc. ad *Præcept. VI. Quest. II. pag. 210.* Id quod ut recte
agnoscit DNS. Auctor *Dissert. de Concubin. ad §. VI. lit. a. pag. 14.*
ita male *lit. f. pag. 15.* asserit *Concubinatum* non esse prohibitum in
lege Mosaica, quod constet ex *ipsa legis inspectione.* Inspectio e-
nim *legis Mosaicæ* omnem extra legitimum matrimonium cohabita-
tionem cum *formina damnatam* esse ostendit, cum *præcepto sexto* ea
implicite prohibeatur, quod quippe vult, matrimonium sit *indivi-
duum* ac honorabile *Ebr. XIII. v. 4.* Quod autem attinet ad *divortio-
rum* licentiam, præterquam quod sint, qui à *Mose* divortium non
nisi in casu *adulteri* concessam esse statuunt, ut *Tertullianus*, id cer-
tum est, quod *Deut. XXIV.* non permissus fuerit ille *libellus* repu-
dii, ut quodpiam *bonum*, sed propter duritiam cordis, adeoque ut
aliquod malum, & in hac re juxta *Augustinum* Lib. de *Bono conju-
gali cap. VIII.* magis adparuit *divortii Exprobatio*, quam *Approbatio*;
conf. *Osiander* ad *Grotium ad Th. VI. Observ. III. pag. 376.* Unde re-

de DNS. *Breithaupt*. ex intentione Dei, inquit, huc etiam tendebat præceptio de libello repudii, ut testarentur eo, ac recordarentur, sibi ex primæva conjugii Institutione haud licitum esse divortium ad S. IV. lit. b. pag. 7. quæ certe ejusmodi sunt, ut omnia divortia sive primariæ uxoris sive secundariæ, sive adsit solennitas dati libelli repudii, sive ea absit, pro malis & in se illicitis habenda esse evincant; Unde jam omnis vis argumenti istius, quod à licentia divortiorum apud Judæos pro ipsa quoque licentia Concubinitus, cujus essentialis proprium est dimissibilitas, ducitur, uno hoc istu quasi concidit.

§. XXII.

Constitutis postea regibus denuo introducebatur Concubinitus, & quidem non nisi à Davide & ejus filio, Salomone, qui posterior imprimis multarum uxorum & Concubinarum vir fuit, quod ipsum sane causa fuit, tragici ipsius in idololatriam lapsus. Quod autem ad Concubinitum Davidis attinet, sunt non pauci, qui eum interne licitum fuisse ex eo probant, quod Deus pro beneficio reputavit datas Davidi in sinum uxores Saulis I. Sam. XII. Enimverò ibi non agitur de traditione in matrimonium, sed de ea, quæ est in imperium atque dominium. Præterquam enim, quod incestum ita commissurum fuisse Davidem sit verosimile, nullibi in sacris legitur Davidem accepisse, seu habuisse uxores antecessoris sui in conjugio, quod nec ex eo est verosimile, quia istæ tum jam grandævæ erant, eoque ex cohabitatione cum istis parum voluptatis capturus fuisset Davides. Id pro certo adfirmare audeo, displicuisse Deo Concubinitum Davidis, in cuius poenam Concubina Davidis ab Absolome, conjecto parente in exilium, per vim idque sub patente cælo impie stuprata sunt II. Sam. XVI. 22. Caterum in aliorum regum historia de ipsorum polygamia & Concubinitu nihil invenitur.

§. XXIII.

Sub initia denique Novi Testamenti omnis polygamia, divortium omne & Concubinitus à Christo interdicebatur, qui quippe omnia ad primævam institutionem matrimonii revocabat Math. XIX. Contra eam autem esse Concubinitum, id quidem est, quod supra probatum dedimus. Atque ita hoc ipsum quoque interdictum obtinuit in succedentibus postea seculis, unde Calovius, id dubio vacat, inquit, penes orthodoxos, sublatam esse legem repudii à Christo læpiusculæ, laudato loco

Ioco Matt, XIX. eamque abdicacionem *validam* fuisse in orbe *Christiano* quicquid sit de Pontifice Romano & Babylonica meretricis corripualibus. in *System. Tom XI. ad Prac. VI. Quest. II. pag. 211.* Quodsi autem *sublata* erant *divortia*, ipse certe quoque *Concubinatus* auferebatur, qui pro *essentia* suo requisito habet *divortiorum licentiam*. Quicquid sic de *exemplis* Concubinatum in ipso quoque orbe *Christiano olim* obviatorum, quorum plerique legitima erant atque *individua* matrimonia, nisi quod *effectibus* quibusdam *juris civilis* caruerunt, Deinde *hodieque* in medio orbe *Christiano* ea *proh!* dolor fiunt, quæ contra *leges Christi* sunt, easque à *diametro* violant. Denique non deficiunt tum temporis *testimonia* agnitæ *turpitudinis* Concubinatum; Præterquam enim quod in *Jure Justiniano* pro illicito habeatur Concubinatus, vid. L. un. C. de Concubin. & L. ult. in fin. C. commun. de manumif. & Novell. 18. c. 5. Novell. 89. c. 12. §. 5. l. ult. in fin. ff. de repud. l. 121. de verb. obligat. Sic tradit *Jus Canon.* quod 32. q. 4. ita habet: Dicat aliquis, uxorem non habeo, & ideo *ancillam* mihi associavi, audi quid scriptura dicat ad Abrahamum, eijce ancillam, & filium ejus, non enim erit hæres filius *ancille* cum filio *libere*. Si igitur *ancilla* filius hæres non est, ergo neque filius est. Cur ergo quæritur *tale* conjugium, de quo susceptus filius nec *successionis* possit esse hæres nec sanguinis; nec habere potest hæreditatis consortium; qui non habet *originis* privilegium, de quo *nati filii* non sunt testes *matrimonii*, sed *adulterii*.

§. XXIV.

His denique addimus consentientem calculum quoque *recentiorum & Theologorum & Jurorum*. Ita *Facultas Theologica Lipsiensis* ad hanc quaestionem; Obs recht sey eine *Concubinam* zu haben, Wan man sich zu derselben *allein* hält und sich mit keiner *andern* vermischer? Berichten wir so viel, daß unsers wissens der *Concubinatus* kein *Göttlicher* Stand ist, und deswegen kan keiner mit gutem Gewissen darinnen leben, sondern gehöret unter die *fornicatores*, von denen die *Epistel* an die *Ebræer* sagt: c. 13. Die *Hurer* und *Ehebrecher* wird *Gott* richten. Weil es dann ist *wieder Gottes Ordnung!* die da lauter: so sie sich nicht *enthalten!* so laß sie *freyen* (nicht aber laß sie *Concubinen* halten) *I. Cor. VII. 9.* so kan auch solches *feines* wegs recht gesprochen werden, und mag nicht helfen, daß er bey einer *alleine* bleibe, addatur *Herbrandus Comp. excus. 1583.*

pag. 861. 862. dicit, ut & *Hafenrefferus Comp. Theol. pag. 609. 610.* Concubinatum nihil aliud esse, quam *scortationem & adulterium*, quorum utrique Deus gravissimas & corporales & aternas poenas fit comminatus. *Wesenbecius* in Paratitlo de Concubintu, Concubinat-
tum tam *jure divino* quam *Canonico* in *totum* damnatum asserit. *Mau-
serus* tract. de nuptis fol. 336. Leo Imperator *Nov. Const. 91.* sic quo-
que **die Reichs Abschied.** Alii Concubinarium *turpem* perso-
nam dixerunt, & propter *mortale* peccatum, in quo existit, *infamem*
dici posse asserunt, ac à *testimonio* repellendum, quippe qui Deo
infidelis, non fidelis hominibus esse presumatur.

§. XXV.

Atque hæc hætenus de Moralitate Concubinatus. Ecquid autem
optandum magis, quam ut magni inprimis viri ejusmodi controver-
sias non moverent, his præsertim temporibus., cum tanta ubique
multitudo est Epicuræorum, quibus vix gratius quodpiam, quam qui-
dem de ejusmodi rebus quas optant, licitis, annunciari potest Evange-
lium. Et quam facile etiam evenit, ut innocentes quoque animæ ina-
nibus ejusmodi sermonibus seducantur, cum magnorum virorum au-
ctoritas tot jam homines in præcipitium egerit. Væ autem, qui scanda-
lo sunt aliis! In eorum enim caput recider, quod prædixit Domi-
nus, ejusmodi hominibus. Nam ex vero ait D. Spenerus: Wann
man einen Menschen ärgert, und zum bösen verführet, von dessen
Hand wird Gott des geärgerten Seele fodern. Ja wo ein solcher
geärgert nachmahl andere wiederum ärgert und verführet, und
solches Aergernis immer weiter fortgepflanzt wird, wird vor
Gott die Schuld aller solcher Sünden noch immer auf den Ersten
Uhrheber gelegt: reliqua: vid. Speneri *Lebens-Pflichten* pag.
356, Part. II. Quibus addimus illa Augustini: in æternum
STULTITIÆ poena luenda est, quem falsa
opinio deceperit.

Tübingen, Diss., 1710-13

ULB Halle
005 398 789

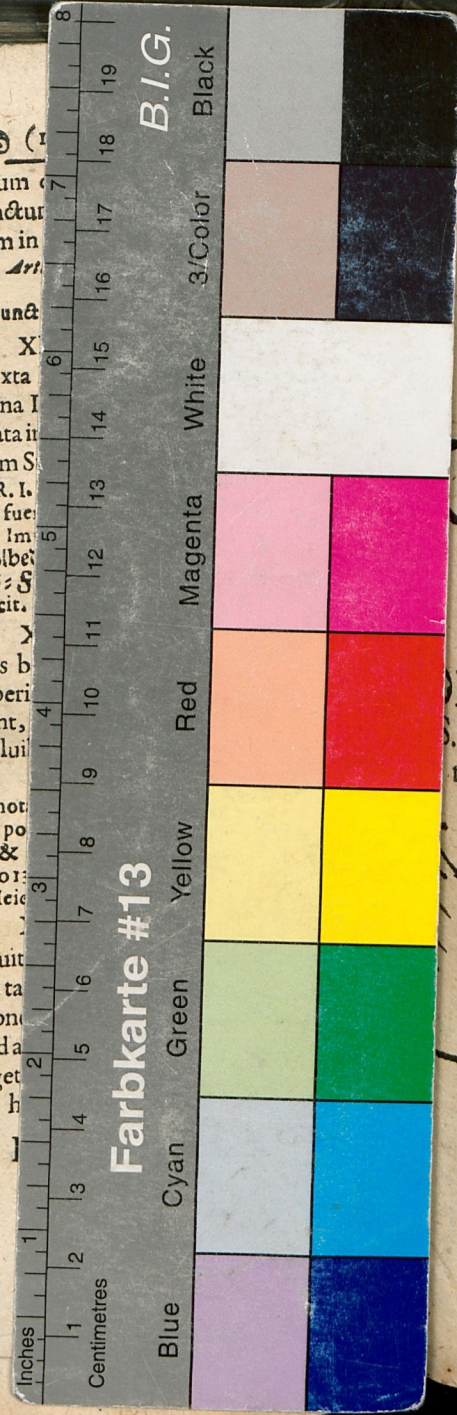
3

55.

EXAMEN
 PHILOSOPHICO - THEOLOGICUM
 Differtationis Cujusdam
 Hallensis
 DE
 CONCUBINATU,

691.
 Cr. 15. num. 17.
 1713, 5^e
 15

PRÆSIDE
 VIRO MAGNIFICO
 P. JOH. WOLFGANGO JÄGERO,
 Theol. Doctore & Professore Primario, Ducis Wür-
 tembergici Consiliario Gravissimo, Universitatis Tubingensis
 Cancellario & Ecclesiæ Præposito
 Dignissimo &c.

Defensum ab Auctore
 M. JOANNE ANDREA GRAMMLICHIO,
 Stuttgart.

12

TUBINGÆ,
 Literis JOH. CUNRADI REISI,

Anno M D CC XIII.

